

**Archeologisch onderzoek
plangebieden Den Dries en Peelkant
Oost 21 - gemeente Sint Anthonis**

Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 421

Concept

ISSN 1573-5710

Opdrachtgever:
gemeente Sint Anthonis

Grontmij Nederland bv
Roermond, 17 april 2007

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek
plangebieden Den Dries en Peelkant Oost 21 - gemeente Sint
Anthonis
Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven
Grontmij Archeologische Rapporten 421

Projectnummer : 219154

Referentienummer : 31/GAR 421/AS

Revisie : C2

Datum : 17 april 2007

Auteur(s) : dhr. drs. bc. A.H. Schutte

E-mail adres : arjan.schutte@grontmij.nl

Gecontroleerd door : dhr. drs. J.J.G. Geraeds

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : m/w. ir. G.M.T.J. Minten

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Bredeweg 239
6043 GA Roermond
Postbus 410
6040 AK Roermond
T +31 475 39 00 00
F +31 475 31 96 95
E zuid@grontmij.nl

Administratieve gegevens

Datum opdracht : 25 oktober 2006
" **concept** : 17 april 2007
" **definitief** :
Opdrachtgever : Gemeente Sint Anthonis
contactpersoon : mw. A. Heijnemans
Uitvoerder : Grontmij Nederland bv
dhr. drs. J. van der Roest
Bevoegd gezag : Gemeente Sint Anthonis
Bevoegd gezag : Provincie Noord-Brabant
(overkoepelend) : dhr. dr. M.P.W. Meffert - provinciaal-archeoloog

Locatie 1
plaats : Ledeacker
toponiem : Den Dries
RD-coördinaten : X: 188.370 / Y: 405.290
X: 188.460 / Y: 405.350
X: 188.580 / Y: 405.180
X: 188.470 / Y: 405.300
kaartblad : 46 C Mill
kadastraal nr : I 831
afm. plangebied : 2,0 ha
CIS-code : 19879

Locatie 2
plaats : Sint Anthonis
toponiem : Peelkant Oost 21
RD-coördinaten : X: 188.640 / Y: 403.860
X: 188.710 / Y: 403.950
X: 188.910 / Y: 403.790
X: 188.840 / Y: 403.680
kaartblad : 46 C Mill
kadastraal nr : (M 615 en) M 616
afm. plangebied : 3,6 ha
CIS-code : 19878

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Sint Anthonis heeft Grontmij inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd op twee locaties in de gemeente Sint Anthonis.

Onderzoek is uitgevoerd aan Den Dries in de plaats Ledeacker waar 12 proefsleuven zijn aangelegd en aan de Peelkant Oost 21 in de plaats Sint Anthonis waar 3 proefsleuven zijn aangelegd. Deze onderzoeken waren noodzakelijk geworden na eerder uitgevoerde vooronderzoeken. Bij dezen door BAAC uitgevoerde onderzoeken waren op beide locaties scherven aardewerk uit verschillende archeologische perioden gevonden en is een intact bodemprofiel vastgesteld met een esdek waaronder archeologische waarden en sporen konden liggen.

De nu uitgevoerde proefsleuvenonderzoeken hebben echter aangetoond dat de bodemopbouw op beide locaties verstoord was tot in het pleistocene zand; alleen op de locatie Den Dries waren nog kleine stukje intact bodemprofiel aanwezig onder een esdek; op de locatie Peelkant Oost 21 is geen esdek vastgesteld, onder een bouwvoor van 40 cm bevond zich het, sterk verstoorde, pleistocene zand.

Bij het onderzoek zijn geen relevante archeologische waarden aangetroffen, zodat de archeologische verwachting die voor beide plangebieden gold, niet bevestigd is geworden. Beide locaties lijken hiermee voldoende te zijn onderzocht, het blijkt te gaan om twee niet behoudenswaardige vindplaatsen.

Er lijken dan ook geen verdere beperkingen ten aanzien van de voorgenomen werkzaamheden te zijn.

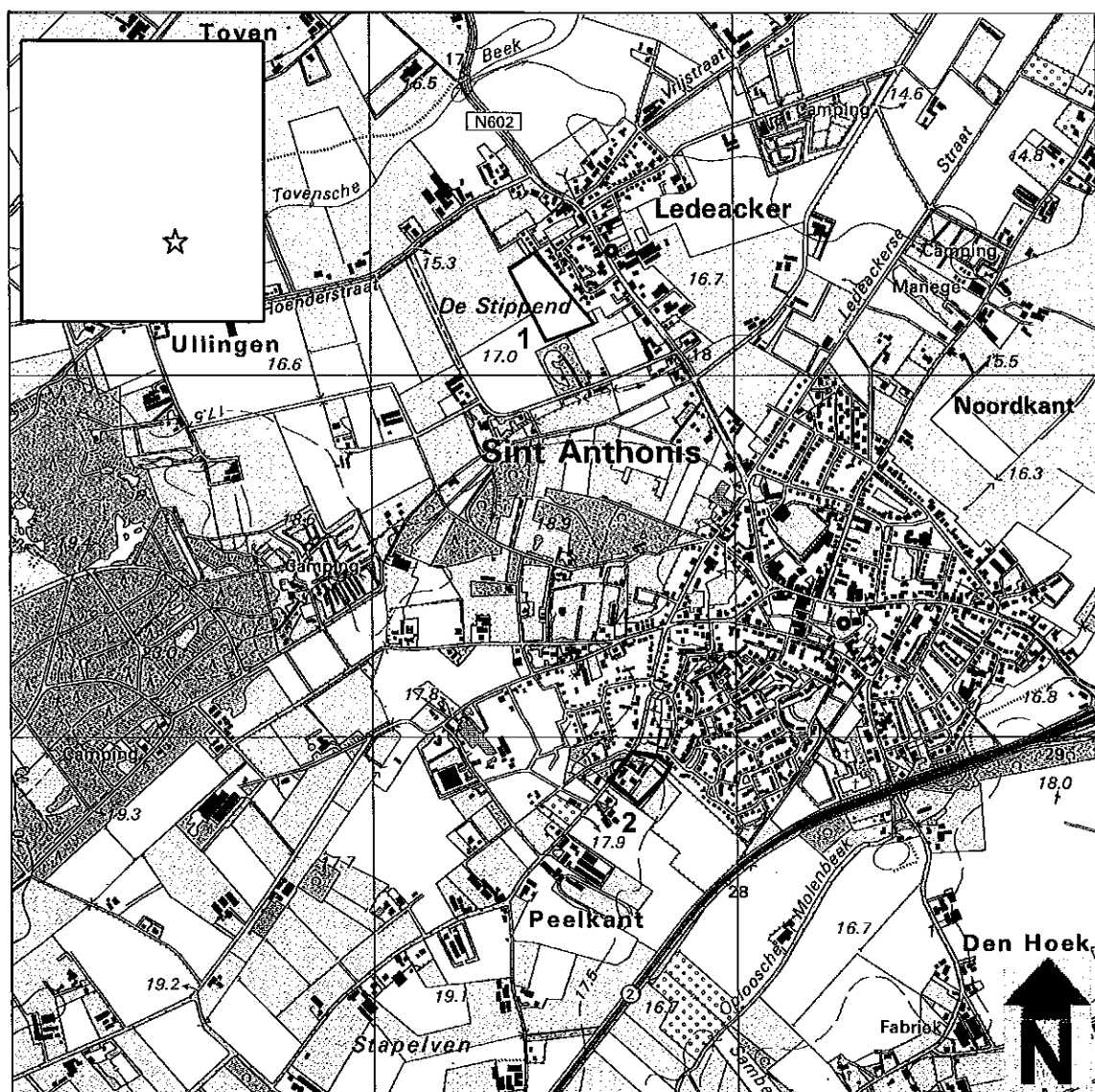
Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1 Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding, doelstelling en onderzoeksvragen	6
1.2 Onderzoeksopzet en richtlijnen.....	7
1.3 Plangebieden.....	8
2 Vooronderzoek.....	9
2.1 Inleiding.....	9
2.2 Geologie, geomorfologie en bodem.....	9
2.3 Archeologie.....	10
3 Methoden	12
4 Resultaten veldwerk Den Dries.....	13
4.1 Locatie en ligging proefsleuven.....	13
4.2 Fysische geografie	13
4.3 Sporen en structuren	13
4.4 Vondstmateriaal	14
5 Resultaten veldwerk Peelkant Oost 21.....	15
5.1 Locatie en ligging proefsleuven.....	15
5.2 Fysische geografie	15
5.3 Sporen en structuren	16
5.4 Vondstmateriaal	16
6 Synthese en conclusie	17
6.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen	17
6.2 Waardering van de vindplaatsen.....	18
6.3 Conclusie en selectieadvies.....	19
Literatuur	20
Lijst van afbeeldingen en tabellen.....	21

1 Inleiding

1.1 Aanleiding, doelstelling en onderzoeksvragen

In opdracht van de gemeente Sint Anthonis heeft Grontmij Nederland bv archeologisch onderzoek uitgevoerd voor de plangebieden Den Dries in Ledeacker en Peelkant Oost 21 in Sint Anthonis (afb. 1.1). De reden voor het onderzoek is een aanpassing van het bestemmingsplan waardoor archeologisch onderzoek noodzakelijk is. In de plangebieden zal nieuwbouw worden

Afb. 1.1 Ligging onderzoekslocaties op topografische ondergrond 1. Den Dries 2. Peelkant Oost 21

gerealiseerd. Vooronderzoek (zie § 1.2) heeft aangetoond dat zich op deze locaties een intact esdek bevindt waaronder goed geconserveerde archeologische sporen kunnen liggen uit de Pre-

historie, de Romeinse Tijd en de Middeleeuwen (zie voor periodisering tabel 2.1).¹ De voorgenomen bouwplannen zullen deze mogelijke archeologische waarden vernietigen.

Het doel van inventariserend veldonderzoek (IVO) is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde verwachting, die gebaseerd is op het bureauonderzoek. Het gaat om gebieds- of sitegericht inventariserend onderzoek. IVO gebeurt door middel van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard, het karakter, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden. Het resultaat van een IVO is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden. Dit betekent, dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden.

In de PvE's die ten behoeve het gravend onderzoek op de verschillende plangebieden zijn opgesteld, zijn een aantal onderzoeksvragen opgesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van wat tijdens het onderzoek is aangetroffen.²

De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE's voor Den Dries en Peelkant Oost 21 gesteld:

- Hoe is het gesteld met de kwaliteit, zowel in horizontale als in verticale zin, van het bodemarchief?
- Zijn er binnen de plangebieden archeologische waarden aanwezig?
- Wat is de aard, omvang en kwaliteit en het verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategoricën behoren deze?
- Uit welke periode(n) dateren de sporen?
- Wanneer zijn de archeologische sites als woonplaats in onbruik geraakt?
- Wat is de conserveringsgraad van de aangetroffen archeologische sporen en verschillende vondstcategoricën?
- Wat is de datering van het esdek; is er een fasering in de aanleg van het esdek aan te brengen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische waarden met het landschap?
- Is er een relatie tussen de archeologische waarden binnen het plangebied met archeologische waarden uit de omgeving van het plangebied?

De volgende aanvullende onderzoeksvraag is in het PvE voor Peelkant Oost 21 gesteld:

- Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van een voorganger van de huidige boerderij?

1.2 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het archeologisch onderzoek bestaat uit een inventariserend veldonderzoek, in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (IVO-3).

Het archeologisch onderzoek is voor zover mogelijk uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 2.2, februari 2005) en de Programma's van Eisen (PvE's) die door Grontmij zijn opgesteld en door het overkoepelend bevoegd gezag, de provincie Noord-Brabant, zijn goedgekeurd.

Grontmij heeft naar het oordeel van het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK, thans CCvD | Archeologie) aangetoond in staat te zijn opgravingswerkzaamheden te verrichten die voldoen aan de eisen van de KNA. Op grond daarvan heeft Grontmij van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) toestemming gekregen om onder haar bevoegdheid opgravingswerkzaamheden uit te voeren.

¹ De Jager 2005 en Den Otter en De Jager 2005.

² Van der Roest 2006a en 2006b.

1.3 Plangebieden

Met de afbakening van het plangebied wordt het gebied aangeduid, waarover een besluit moet worden genomen. De resultaten van het archeologisch onderzoek richten zich op het plangebied. Of het eventuele vervolgonderzoek zich richt op het geheel of een deel van het plangebied, hangt af van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek en het besluit wat aan de hand daarvan genomen wordt.

De voorgenomen plannen zullen worden uitgevoerd binnen het hieronder nader omschreven plangebied. De plangebieden liggen in de provincie Noord-Brabant in de gemeente Sint Anthonis.

De locatie Den Dries heeft een oppervlakte van circa 2 ha en is momenteel in gebruik als speelveld, grasland en akkerland. Het gebied ligt aan de zuid-westzijde van de plaats Ledeacker aan Den Dries en wordt begrensd door woonhuizen en bouwland.

De locatie Peelkant Oost 21 heeft een oppervlakte van circa 3,6 ha en is momenteel in gebruik als akkerland. Het gebied ligt aan de zuid-westzijde van de plaats Sint Anthonis aan de Peelkant Oost en wordt begrensd door een woonhuis (nummer 21) en bouwland.

2 Vooronderzoek

2.1 Inleiding

In verband met toekomstige ontwikkelingen van de plangebieden Den Dries en Peelkant Oost 21 zijn eerder door BAAC bureauonderzoeken en archeologische inventarisaties in de onderzoeksgebieden uitgevoerd.³ De archeologische inventarisaties vonden plaats op 21 en 22 november 2005. In dit hoofdstuk volgt een samenvatting van de bevindingen van de onderzoekers.

2.2 Geologie, geomorfologie en bodem

De plangebieden maakt geologisch gezien deel uit van de Centrale Slenk. De geologische afzettingen die hier aan of vlak aan het oppervlak in het gebied voorkomen en die het huidige landschap bepalen zijn van pleistocene en holocene ouderdom.

Tijdens het Vroeg Pleistoceen is door de grote rivieren, Rijn en Maas, een dik pakket materiaal afgezet bestaande uit fijne zanden, kleien en grind. Deze afzettingen bestaan uit de Formaties van Beegden (fijnkorrelige afzettingen, daterend uit het Eburonien, Waalien en Menapien), Formatie van Sterksel (grofzandige afzettingen met grind en kleilagen, daterend uit het Cromerien en Elsterien) en uit de Formaties van Waalre (daterend uit het Holsteinien en Saalien).

Aan het begin van het Weichselien (Laat Pleistoceen), het begin van een nieuwe IJstijd, werd de basis voor het huidige landschap gelegd. Door de Maas werd nieuw materiaal afgezet (Formatie van Kreftenheye) dat voornamelijk bestond uit klei en grof zand. Tengevolge van het steeds veranderende klimaat werden de rivierafzettingen in de loop der tijd overdekt door fluvioperiglaciale, eolische en veenafzettingen. De fluvioperiglaciale sedimenten (zand) zijn afgezet tijdens het Pleniglaciaal A, het koudste deel van het Weichselien, rond 50.000 v.Chr. De eolische sedimenten, de dekzanden, bestonden uit leemhoudende, fijne zanden. Binnen de dekzanden wordt onderscheid gemaakt tussen Ouder Dekzand (afgezet tijdens het Pleniglaciaal B, rond 30.000 v.Chr.), het Jonger Dekzand I (afgezet tijdens de Oudere Dryastijd, rond 10.000 v.Chr.) en het Jonger Dekzand II (afgezet tijdens het Jonge Dryas, rond 8.900 v.Chr.). De dekzanden uit het Oudere Dryas zijn overwegend met noordwestelijke tot noordelijke winden aangevoerd. Het dekzand uit de Jonge Dryas bestaat uit zuidwest-noordoost gerichte ruggen. Verondersteld wordt dat het dekzand grotendeels is opgewaaid uit drooggevallen beek- en rivierdalen en daarom van lokale oorsprong is. Het dekzand is kalkloos, fijnkorrelig en arm aan grind. Tijdens de interstadialen, de minder koude perioden binnen een IJstijd, (de Bøllingtijd; rond 10.500 v.Chr. en het Allerød; rond 9.800 v.Chr.) werd plaatselijk veen gevormd. Al deze afzettingen (fluvioperiglaciale, eolische en veen) worden samen aangeduid als de Formatie van Boxtel.

De jongste afzettingen die aan het oppervlak voorkomen, dateren uit het Holoceen. In het Maasdal zijn dit jonge rivierafzettingen, in de beekdalen beekafzettingen en broekvenen. Het dekzand vormt in het huidige landschap een vlakte, het zogenaamde dekzandplateau. Het dekzandreliëf bestaat grotendeels uit dekzandruggen en dekzandwelvingen. De ruggen kunnen in sommige gevallen meer dan 1,5 m boven de dekzandvlaktes uitsteken. De dekzandwelvingen zijn minder geaccidenteerd. Behalve deze reliëfrijke gebieden zijn er ook gebieden waar het dekzand in de vorm van vlakten is afgezet. Op de Peelrug ontstond veengroei vanuit venvormige laagten in het

³ De Jager en Den Otter 2005.

dekzand en in de, in het Jonge Dryas door dekzand afgedamde dalen van de beekdalen. Uiteindelijk heeft dit geleid tot de vorming van het grote hoogveencomplex van de Peel.

Als gevolg van menselijke activiteiten veroorzaakte vernietiging van de vegetatie, o.a. door plaggenroof en overbeweiding, lokale verstuivingen waardoor uitgebreide dekzandgebieden met grote reliëfverschillen zijn ontstaan. Het veengebied werd op grote schaal afgegraven ten behoeve van turfwinning. Bij de ontginning van het afgeveende land en ook wel van andere woestegronden is de bodemprofielopbouw soms tot grote diepte verstoord door diepe grondbewerking, egalisaties e.d.

Volgens de Geomorfologische kaart liggen de plangebieden op een dekzandrug, die al dan niet met een oud-bouwlanddek is afgedekt.⁴ Direct ten zuiden van het plangebied Den Dries bevindt zich een zone met ten dele verspoelde dekzanden.

In de nabijheid van en mogelijk ook op het plangebied Peelkant Oost 21 heeft vergraving plaatsgevonden. De vergravingsdiepte is onbekend. Langs de zuidoostelijke grens van Peelkant Oost ligt een dalvormige laagte zonder veen.

De Bodemkaart rekent de bodem in de plangebieden grotendeels tot een zone met hoge zwarte enkeerdgronden met leemarm tot zwak lemig, fijn zand.⁵ Enkeerdgronden zijn gronden met een niet vergraven, humushoudende bovengrond die dikker is dan 50 cm. Deze worden bodemkundig ook wel esdekken genoemd. Een esdek is oud verhoogd bouwland, ontstaan door ophoging ten behoeve van bemesting. Voor de bemesting werden plaggen of met zand vermengde potstalmest opgebracht. De term es is gangbaar in Noord- en Oost-Nederland. In Midden- en Zuid-Nederland wordt gesproken van een enk of eng.

In het zuidoostelijk deel van het plangebied Peelkant Oost ligt evenals op de Geomorfologische kaart een smalle zone waarin beekeerdgronden zijn aangegeven. Beekeerdgronden komen vooral voor in vlakke, laaggelegen delen in het dekzandgebied buiten de beekdalen. Het profiel bestaat uit kleiig fijn zand met klei beginnend tussen 40 en 120 cm. Beekeerdgronden worden doorgaans meestal aangetroffen in laag gelegen gebieden langs een beek, waar vochtige condities heersen. In het noordwestelijk deel van het plangebied Peelkant Oost ligt volgens de bodemkaart een zone met laarpodzolgronden met leemarm tot zwak lemig, fijn zand. Het zijn oude ontginningsgronden, waarbij de 30-50 cm dikke bovengrond gedeeltelijk is ontstaan door ophoging met mest uit de stal.

2.3 Archeologie

Tabel 2.1 overzicht van archeologische perioden⁶

periode	datering
Nieuwe Tijd	1500 - heden
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 n.Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 n.Chr.
Romeinse Tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
IJzertijd	800 v.Chr. - 12 v.Chr.
Bronstijd	1.900 v.Chr. - 800 v.Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5.325 v.Chr. - 1.900 v.Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9.000 v.Chr. - 4.900 v.Chr.
Laat-Paleolithicum (Late Oude Steentijd)	tot 9.000 v.Chr.

⁴ Geomorfologische kaart van Nederland

⁵ Bodemkaart van Nederland, Stiboka 1976.

⁶ Bij de dateringen worden Lanting & Van der Plicht (1996, 2000 en 2002) gevolgd.

Den Dries

Het bureauonderzoek wees voor het plangebied Den Dries uit dat het gebied gelegen is op een door een esdek afgedekte dekzandrug, een uitstekende locatie voor bewoning. Onder het esdek ligt waarschijnlijk een begraven intacte podzolbodem. De kans op het aantreffen van bewoningssporen uit de Vroege-Middeleeuwen en ouder wordt hoog geacht vanwege de conserverende werking van het esdek. Vondsten kunnen worden verwacht in het esdek en vondsten en sporen in de eventueel daaronder gelegen podzolbodem en het pleistocene zand. Binnen of rondom het plangebied zijn geen archeologische vondsten bekend. Dit heeft mogelijk te maken met de aanwezigheid van het dik conserverend esdek de kans op het aantreffen van een indicator aan het oppervlak is dan relatief klein.

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische resten aangetroffen in het podzolprofiel, die wijzen op een vindplaats. De hoge verwachting die aan het onderzoeksgebied is toegekend door het bureauonderzoek, is echter grotendeels gehandhaafd. Belangrijkste reden hiervoor is dat het podzolprofiel, dat is afgedekt met een onverstoord esdek, nog geheel of gedeeltelijk intact is. Daarnaast zou een Romeinse ruwwandige scherf (70-270 n.Chr.) die bij het onderzoek aan de oppervlakte is aangetroffen, afkomstig kunnen zijn uit het plangebied zelf of uit de directe omgeving van het plangebied. In het esdek zijn verder fragmenten roodbakkend aardewerk aangetroffen uit de Nieuwe Tijd (1500-1900 n.Chr.), een fragment zoutgeglazuurd steengoed uit de Nieuwe Tijd (1500-1800 n.Chr.) en een pijpenkopfragment uit de Nieuwe Tijd (1700-1900 n.Chr.). Ook werden in verschillende boringen stukjes houtskool en baksteenspijkels in het esdek aangetroffen. Deze vondsten uit het esdek en van het maaiveld zijn mogelijk via bemesting in het esdek terecht gekomen en hoeft niet te duiden op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats ter plaatse. Het houtskool dat is aangetroffen, heeft waarschijnlijk een natuurlijke oorsprong. Er zijn immers geen andere archeologische indicatoren bij aangetroffen.

Peelkant Oost 21

Het bureauonderzoek over Peelkant Oost 21 leidde tot de conclusie dat ook hier de ligging van het plangebied op een dekzandrug het gebied in het verleden een interessante locatie maakte voor bewoning. De nabijheid van stromend water heeft deze locatie mogelijk nog aantrekkelijker gemaakt. Op de dekzandrug bevindt zich waarschijnlijk een podzolbodem met daarboven een esdek. Ten zuidoosten van de dekzandrug bevinden zich bekeerdgronden die duiden op de ligging van een voormalige beek. Deze bevindt zich aan de zuidoostgrens van het plangebied.

De kans op het aantreffen van bewoningssporen uit de Middeleeuwen en ouder wordt hoog geacht vooral op de dekzandrug, vanwege de conserverende werking van het esdek en de hoge ligging van de rug. Waar bekeerdgronden aanwezig zijn, wordt de verwachting voor het aantreffen van archeologie laag geschat. Er zijn geen archeologische vondsten bekend binnen het plangebied. Vondsten kunnen ook hier worden verwacht in het esdek; verdere vondsten en sporen kunnen voorkomen in de eventueel daaronder gelegen podzolbodem en in het pleistocene zand. Binnen of rondom het plangebied zijn geen archeologische vondsten bekend. Ook hier heeft dit mogelijk te maken met de aanwezigheid van een esdek. Er zijn bij de oppervlaktekartering vier vondsten gedaan. Dit betroffen fragmenten aardewerk, die alle gedateerd kunnen worden vanaf de Late-Middeleeuwen en Nieuwe Tijd (1250 n.Chr. tot heden). In het esdek zijn eveneens fragmenten aardewerk en een dakpanfragment aangetroffen, uit dezelfde periode. Het aan het oppervlak verzamelde aardewerk is vermoedelijk door ploegen aan het oppervlak terecht gekomen. Dit aardewerk is waarschijnlijk via bemesting in het esdek terecht gekomen en duidt niet op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats ter plaatse. Het esdek heeft een ouderdom vanaf de Late-Middeleeuwen. De ouderdom van de aanwezige boerderij en/of deze bewoningsplek kan dus mogelijk dateren vanaf de Late-Middeleeuwen. In het noordelijke deel van het plangebied is een volledig intact en begraven podzolprofiel aangetroffen

3 Methoden

Het veldwerk op beide locaties is uitgevoerd in de periode tussen 27 november en 1 december 2006. In die periode zijn de proefsleuven aangelegd en onderzocht conform de KNA 2.2 (februari 2005) en de Programma's van Eisen (PvE's) die voor beide locaties door Grontmij zijn opgesteld.⁷ Dit ontwerp is goedgekeurd door de provinciaal-archeoloog van Noord-Brabant. De documentatie die tijdens het IVO is opgetekend, is gedeponereerd in het provinciaal archeologisch depot van de provincie Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch.

Het veldteam bestond uit de volgende personen: A. Schutte (medior-veldarcheoloog), J-M. Vroomans en J. Vermeersch (junior-veldarcheoloog) en T. Luyten (kraanmachinist van de firma Luyten). Senior-archeoloog was J. Geraeds. De contactpersoon en wetenschappelijke begeleider vanuit Grontmij voor dit project was J. van der Roest. De contactpersonen bij de gemeente Sint Anthonis waren S. van Duijnhoven en A. Heijnemans.

Het team dat het onderzoek heeft uitgevoerd, stond onder leiding van een senior-archeoloog, die ervaring heeft met onderzoek in het Brabantse zandgebied. In het veld zijn de werkzaamheden uitgevoerd door een medior-archeoloog met ervaring met proefsleuvenonderzoek in zandgebied bijgestaan door twee junior-archeologen. Het graafwerk is uitgevoerd door een machinist die ervaring heeft met archeologisch werk met een machine met voldoende capaciteit en die voorzien was van een zogenaamde gladde bak. Er is uitgegaan van een onderzoek met een gemiddelde complexiteit. Alle werkzaamheden zijn uitgevoerd conform de KNA-specificatie VS05 (proefsleuven en proefputten). Bij de aanleg van de proefsleuven is met de machine schaven-derwijs verdiept tot op het eerst leesbare vlak op de overgang van het esdek naar de natuurlijke ondergrond. Het vlak is verder met de hand opgeschaafd om sporen beter leesbaar te maken.

Tijdens de aanleg van de sleuven is het vlak met een metaaldetector gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen. Daarnaast is de stort met een metaaldetector onderzocht.

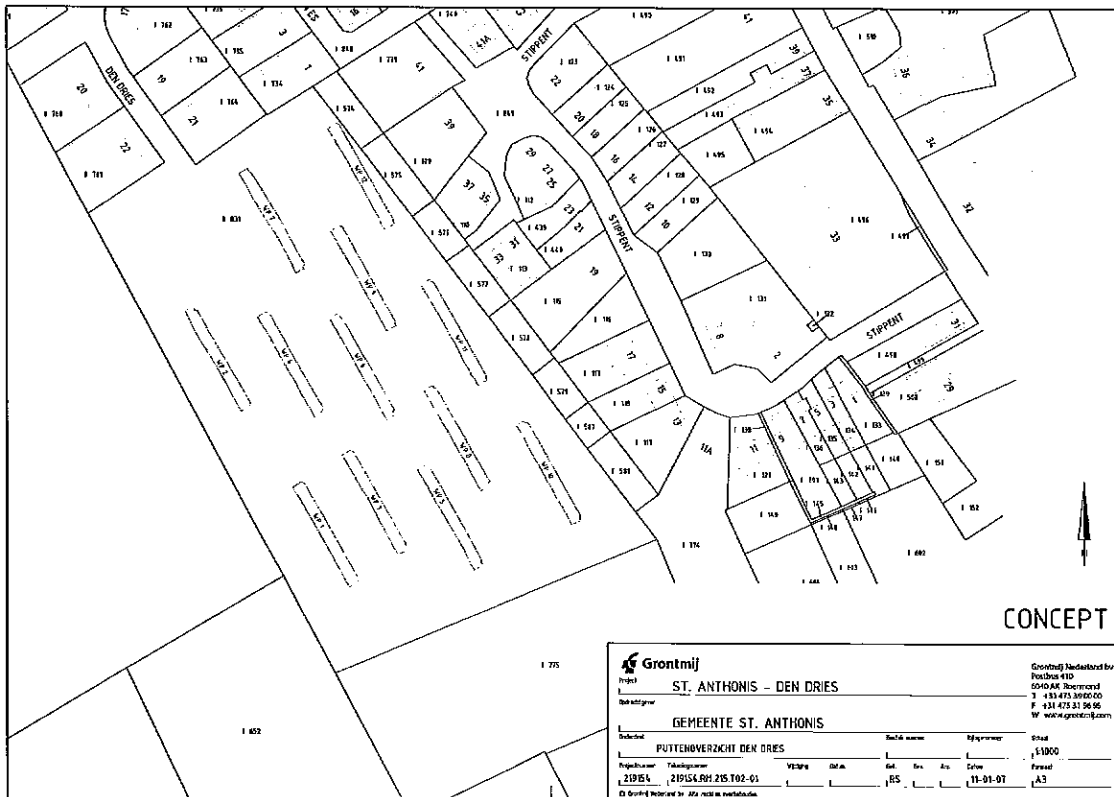
Sporen zijn aangekrast en afzonderlijk gewaterpast. Het opgravingsvlak is getekend (schaal 1:50), gefotografeerd en gewaterpast. Verder is gewerkt conform KNA-specificaties OS03 t/m OS11 (opgraven). Relevante sporen, ouder dan 50 jaar, zijn gecoupeerd en getekend (schaal 1:20). Ten behoeve van de geologische informatie zijn van iedere sleuf door de medior-archeoloog vier profielkolommen beschreven en getekend (op schaal 1:20).

---

⁷ Van der Roest 2006 a + b.

4 Resultaten veldwerk Den Dries

4.1 Locatie en ligging proefsleuven

Afb. 4.1 Ligging proefsleuven binnen plangebied Den Dries

Tijdens het IVO zijn op de locatie Den Dries verspreid over het plangebied twaalf sleuven aangelegd van 40 m lang en 4 m breed met een totale oppervlakte van 1.920 m². Hiermee is circa 9 % van het onderzoeksgebied onderzocht. De oriëntatie van de proefsleuven waren zuidoost-noordwest (afb. 4.1). In de noordwestelijke hoek van het plangebied was een basketveld aanwezig zodat het gravend onderzoek hier niet kon worden uitgevoerd. Er werd conform het PvE één vlak aangelegd vlak onder het esdek.

4.2 Fysische geografie

In het plangebied Den Dries bestond het profiel uit een bouwvoor van zo'n 30 cm met daaronder een sterk verstoord esdek van zo'n 50 - 70 cm dik. Hieronder zat het pleistocene zand dat bovenin deels verstoord was als gevolg van vroegere diepploegactiviteiten en zandwinning. Kleine stukjes onverstoord podzol waren hier en daar nog zichtbaar in het profiel.

4.3 Sporen en structuren

Er zijn hier conform PvE 12 werkputten aangelegd (wp 1 t/m 12) (afb. 4). In wp 1 zaten 23 recente verstoringen. Wp 2 bevatte drie natuurlijke verstoringen van plantaardige aard. Het vlak

van wp 3 werd bijna geheel ontsierd door een rij van 38 recente onregelmatige verstoringen. Het vlak van wp 4 was een herhaling van dat van wp 3, al bestonden de verstoringen in deze werkput uit twee rijen van bij elkaar 61 verstoringen. In het vlak van wp 5 zat een rij met 22 recente verstoringen als gevolg van zandwinning. Wp 6 had in het vlak vijf natuurlijke verstoringen, waarvan 4 van plantaardige aard. In wp 7 zat naast vier recente verstoringen een greppel (§ 1). Doordat er geen vondstmateriaal in het spoor is aangetroffen, is het niet te dateren, echter de lichtgrijze vulling van het spoor geeft aan dat het niet van recente datum is, aangezien de recente sporen in die werkput een donkergrijs/zwarte vulling hadden. Wp 8 bevatte een natuurlijke verstoring van dierlijke aard. Het vlak van wp 9 bevatte vijf natuurlijke verstoringen van dierlijke aard. In wp 10 zat een recente sloot, met enig puin en plastic, alsook vier andere recente verstoringen. Wp 11 had twaalf recente en een natuurlijke verstoring als gevolg van zandwinning en diepploegactiviteiten. In wp 12 tenslotte zaten twee rijen van bij elkaar 22 verstoringen als gevolg van zandwinning.

De recente verstoringen (§ 999) die tijdens het onderzoek zijn waargenomen, hebben allemaal te maken met agrarische activiteiten. Ze bestaan uit drainagebuizen, ploegsporen of sporen van zandwinning. De natuurlijke verstoringen waren van plantaardig aard (§ 996), zoals boomvallen en wortelgangen, van dierlijke (§ 997) oorsprong, zoals diergangen en -holen of hadden een onbekende herkomst (§ 998).

Tabel 4.1 sporenljst Den Dries

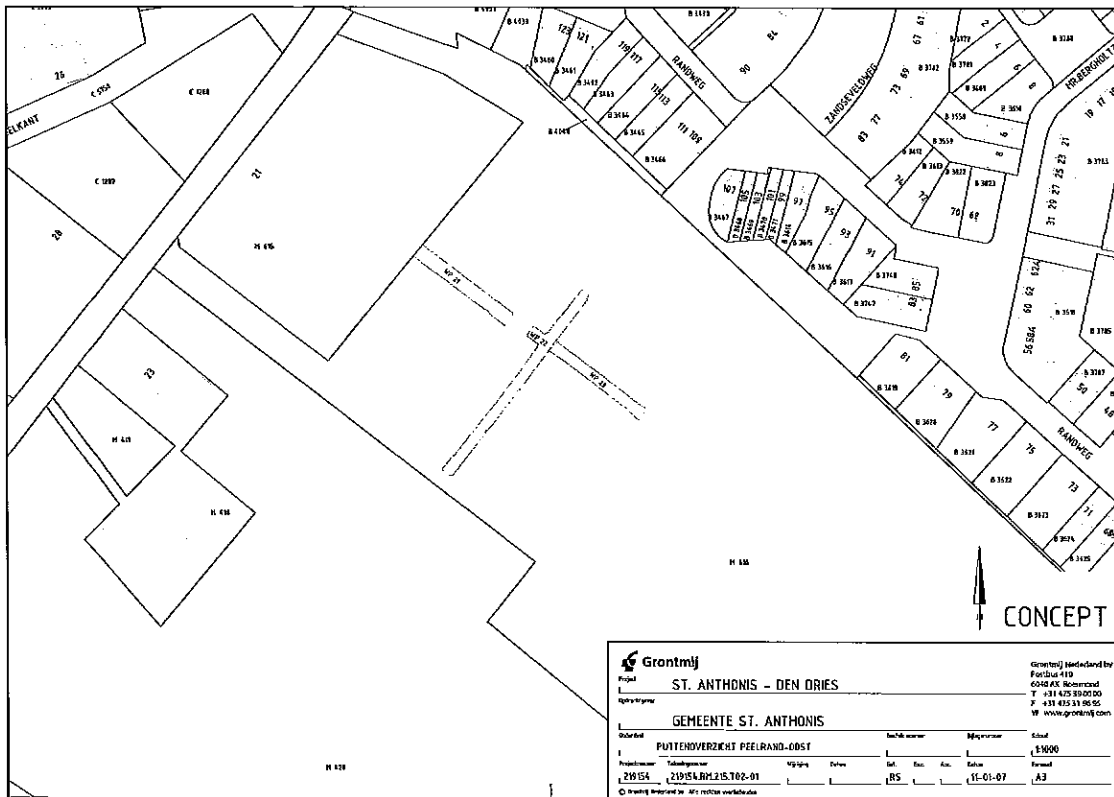
wp	spoor	soort	aantal	conservering	datering	vondsten
1	999	diepploeg/zandwinningsporen	23	goed	recent	geen
2	996	natuurlijke verstoring plantaardig	3	n.v.t.	onbekend	geen
3	999	diepploeg/zandwinningsporen	38	goed	recent	geen
4	999	diepploeg/zandwinningsporen	61	goed	recent	geen
5	999	diepploeg/zandwinningsporen	22	goed	recent	geen
6	996	natuurlijke verstoring plantaardig	4	n.v.t.	onbekend	geen
6	998	natuurlijke verstoring indet	1	n.v.t.	onbekend	geen
7	1	greppel	1	redelijk	onbekend	geen
7	999	diepploeg/zandwinningsporen	4	goed	recent	geen
8	997	natuurlijke verstoring dierlijk	1	n.v.t.	onbekend	geen
9	997	natuurlijke verstoring indet	5	n.v.t.	onbekend	geen
10	999	diepploeg/zandwinningsporen	5	goed	recent	geen
11	998	natuurlijke verstoring indet	1	n.v.t.	onbekend	geen
11	999	diepploeg/zandwinningsporen	12	goed	recent	geen
12	999	diepploeg/zandwinningsporen	22	goed	recent	geen

4.4 Vondstmateriaal

Tijdens het proefsleuven onderzoek zijn geen vondsten gedaan.

5 Resultaten veldwerk Peelkant Oost 21

5.1 Locatie en ligging proefsleuven

Afb. 5.1 Ligging proefsleuven binnen plangebied Peelkant Oost 21

Op de locatie Peelkant Oost 21 zijn 3 proefsleuven aangelegd, twee sleuven van 40 x 4 m en één sleuf van 80 x 4 m. In totaal bedraagt het opgegraven oppervlak daar 640 m² (dit komt overeen met een dekking van 4 % voor de totale onderzoekslocatie).

De oriëntatie van de lange proefsleuf was zuidoost-noordwest; de twee kleinere stonden hier haaks op en waren zuidwest-noordoost georiënteerd (afb. 3). Deze sleuven zijn geprojecteerd over de boringen waarin een intact begraven podzolbodem is aangetroffen.

Er werd conform het PvE één vlak aangelegd vlak onder de het esdek.

5.2 Fysische geografie

Aan de Peelkant Oost bestond het profiel uit een bouwvoor van zo'n 30 tot 40 cm. Hieronder zat pleistocene zand dat bovenin deels verstoord was als gevolg van ploegactiviteiten, drainage en zandwinning. Een esdek is hier niet aangetroffen.

5.3 Sporen en structuren

Er zijn drie werkputten (wp 21 t/m 23) aangelegd (afb. 5.1). In wp 21 zaten zes recente verstoringen. Het vlak van wp 22 werd ontsierd door 19 recente verstoringen en een recente sloot (§ 1). Wp 23 bevatte 18 sporen, dit waren 15 en drie natuurlijke verstoringen van plantaardige herkomst (afb. 5.2).

De recente verstoringen (§ 999) die tijdens het onderzoek zijn waargenomen, hebben allemaal te maken met agrarische activiteiten. Ze bestaan uit drainagebuizen, ploegsporen of sporen van zandwinning. De natuurlijke verstoringen waren van plantaardig aard (§ 996), zoals boomvallen en wortelgangen.

Tabel 5.1 sporelijst Peelkant Oost

wp	spoor	soort	aantal	conservering	datering	vondsten
21	999	diepploeg/zandwinningssporen	6	goed	recent	geen
22	1	sloot	1	goed	recent	geen
22	999	diepploeg/zandwinningssporen	19	goed	recent	geen
23	996	natuurlijke verstoring plantaardig	3	n.v.t.	onbekend	geen
23	999	diepploeg/zandwinningssporen	6	goed	recent	geen

Afb. 5.2 Vlak werkput 23, in zuidelijke richting. Foto: Grontmij.

5.4 Vondstmateriaal

Tijdens het proefsleuven onderzoek zijn geen vondsten gedaan.

6 Synthese en conclusie

6.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld, zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

- *Hoe is het gesteld met de kwaliteit, zowel in horizontale als in verticale zin, van het bodemarchief?*
- De kwaliteit van het bodemarchief was op beide locaties zowel in horizontale als verticale zin zeer slecht. Recente agrarische activiteiten, diepploegen, drainage en zandwinning, hebben de ondergrond van de twee onderzoeksgebieden verstoord.
- *Zijn er binnen de plangebieden archeologische waarden aanwezig?*
- Het proefsleuvenonderzoek heeft binnen de plangebieden geen archeologische waarden aangetoond. Het is mogelijk dat de werkzaamheden die hebben geleid tot de verstoorte bodemopbouw een eventuele archeologische vindplaats hebben vernietigd. Het niet aantreffen van enig vondstmateriaal tijdens het proefsleuvenonderzoek doet vermoeden dat er geen archeologische resten op de terreinen aanwezig waren. De reden voor de afwezigheid van archeologische resten wordt veroorzaakt doordat er, behalve agrarische activiteiten in de laatste paar honderd jaar, geen zichtbare menselijke activiteiten in de plangebieden hebben plaatsgevonden.

Op de volgende vijf vragen:

- *Wat is de aard, omvang en kwaliteit en het verloop van de archeologische sporen en sporen clusters?;*
- *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren deze?;*
- *Uit welke periode(n) dateren de sporen?;*
- *Wanneer zijn de archeologische sites als woonplaats in onbruik geraakt?;*
- *Wat is de conserveringsgraad van de aangetroffen archeologische sporen en verschillende vondstcategorieën?;*

kan vanwege het ontbreken van enige archeologische waarden, geen antwoord gegeven worden.

- *Wat is de datering van het esdek; is er een fasering in de aanleg van het esdek aan te brengen?*
- Door de zware versterking van het esdek is er geen fasering aan te brengen en het ontbreken van archeologische vondsten bij het proefsleuvenonderzoek kan ook geen datering worden gegeven. Alleen de vondsten uit het vooronderzoek kunnen iets zeggen over de datering van het esdek. In het esdek zijn fragmenten roodbakkend aardewerk en een pijpenkopfragment pijp-aardewerk aangetroffen uit de Nieuwe Tijd (1500-1900 n.Chr.). Gebaseerd op dit kleine aantal vondsten zou afgeleid kunnen worden dat het esdek is ontstaan in de Nieuwe Tijd, maar voor een harde uitspraak over de datering is er te weinig materiaal.

Ook op de vragen:

- *Wat is de relatie tussen de archeologische waarden met het landschap?;*
- *Is er een relatie tussen de archeologische waarden binnen het plangebied met archeologische waarden uit de omgeving van het plangebied?;*

kan vanwege het ontbreken van enige archeologische waarden geen antwoord gegeven worden.

De volgende aanvullende onderzoeksvraag is in het PvE voor Peelkant Oost 21 gesteld:

- Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van een voorganger van de huidige boerderij?
- Er geen aanwijzingen aangetroffen voor de (mogelijke) aanwezigheid van een voorganger van de huidige boerderij.

6.2 Waardering van de vindplaatsen

De resultaten van het veldwerk vormen de basis voor de waardering van de vindplaatsen. De waardering moet vervolgens leiden tot een aanbeveling ten aanzien van het vervolgtraject. De waardering geschiedt volgens de door de KNA voorgeschreven wijze aan de hand van de volgende aspecten: beleving, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. Omdat op beide locaties sprake is van een gelijkwaardige situatie, worden de beide onderzoeken hier ook tezamen en als één geheel behandeld. De score is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 6.1 scoretabel waardstelling

Waarden	Criteria	Scores		
		Hoog	Midden	Laag
Beleving	Schoonheid	wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid			1
	Conservering			1
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid			1
	Informatiewaarde			1
	Ensemblewaarde			1
	Representativiteit	n.v.t.		

Bij de waardering is nog rekening gehouden met de resultaten van het vooronderzoek. De vindplaatsen scoren niet op beleving, aangezien de (in potentie aanwezige) resten vanaf het maaiveld niet zichtbaar zijn en er geen sprake is van een verbondenheid met een feitelijke historische gebeurtenis.

Alleen de laatste twee aspecten zijn voor deze vindplaatsen van toepassing. De fysieke kwaliteit van de vindplaatsen is gebaseerd op de conservering en gaafheid. De conservering geeft aan in hoeverre de resten behouden zijn, de gaafheid in hoeverre de vindplaatsen nog compleet zijn. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit. Bij 5 of meer punten is een vindplaats behoudenswaardig. Er zijn weinig tot geen relevante sporen aanwezig en er is vaak sprake van diepgaande verstoringen. De totale score voor de fysieke kwaliteit is dus (maximaal) 2 en de waardering van de vindplaatsen op basis van deze criteria is dan ook laag.

Ook op inhoudelijke kwaliteit, uitgedrukt in waarden voor zeldzaamheid, informatie en ensemble, wordt de vindplaats beoordeeld met hetzelfde puntensysteem. Het ontbreken van sporen en vondstmateriaal en de zware verstoring van de vindplaatsen geeft de vindplaatsen een lage score op criteria voor inhoudelijke kwaliteit. De totale score voor de inhoudelijke kwaliteit is (maximaal) 3 en de waardering van de vindplaatsen op basis van deze criteria is dan ook laag.

6.3 Conclusie en selectieadvies

In de twee plangebieden, Den Dries in Ledeacker en Peelkant Oost in Sint Anthonis, zijn bij het veldonderzoek geen archeologische waarden aangetroffen. Samen met het zwaar verstoorde karakter van de bodem in de plangebieden en de lage waardering volgens de normering van de KNA, leidt dit tot het selectieadvies dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht wordt.

Literatuur

De Jager, S., 2005. Plangebied Den Dries Ledeacker, gemeente Sint Anthonis; inventariserend archeologisch veldonderzoek karterende fase. BAAC-rapport 05.327, Deventer.

Den Otter, Y. en S. de Jager, 2005. Plangebied Peelkant Oost 21, Sint Anthonis, gemeente Sint Anthonis; Inventariserend archeologisch veldonderzoek karterende fase. BAAC-rapport 05.328, BAAC Deventer.

Van der Roest, J., 2006a: Programma van Eisen - IVO d.m.v. proefsleuven - Plangebied Peelkant Oost 21, Sint Anthonis GM|PvE 106.

Van der Roest, J., 2006b: Programma van Eisen - IVO d.m.v. proefsleuven - Plangebied Den Dries te Ledeacker, gem. Sint Anthonis GM|PvE 107.

Stiboka, 1976. Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 46 West/Oost Vierlingsbeek. Stiboka, Wageningen.

Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1998. Grote Provincie Atlas Noord-Brabant/Oost/West, schaal 1:25.000. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen

Lijst van afbeeldingen, tabellen en bijlagen

Afb. 1.1	Ligging onderzoekslocaties op topografische ondergrond	5
Afb. 4.1	Ligging proefsleuven binnen plangebied Den Dries	12
Afb. 5.1	Ligging proefsleuven binnen plangebied Peelkant Oost 21	14
Afb. 5.2	Foto vlak werkput 23, in zuidelijke richting	15
Tabel 2.1	overzicht van archeologische perioden	9
Tabel 4.1	sporenlijst Den Dries	13
Tabel 5.1	sporenlijst Peelkant Oost	15
Tabel 6.1	scoretabel waardestelling	17
Bijlage 1	Alle sporenkaart Den Dries	
Bijlage 2	Alle sporenkaart Peelkant-Oost 21	

Bijlagen